

24.8.2015

Helsingin ympäristökeskukselle

Viitaten lausuntopyyntöönne Diaarinumero HEL 2015-005847

Lausunto ehdotuksesta Helsingin luonnonsuojeluohjelmaksi 2015–2024 ja metsäverkostonselvityksestä

Suomen luonnonsuojeluliiton Uudenmaan piiri ja Helsingin luonnonsuojeluyhdistys kiittävät Helsingin ympäristökeskusta lausunnonantomahdollisuudesta sekä lausunnolle myönnetystä lisäajasta.

Uuden luonnonsuojeluohjelman tarpeesta

On erittäin tarpeellista laatia kaupungille uusi luonnonsuojeluohjelma. Kaupungin nopea kasvu ja tiivistäminen edellyttävät vastapainoksi myös säilyttäviä ja suojelevia toimia, joihin suojelualueiden lisääminen keskeisenä kuuluu.

Helsingin alueella on säilynyt huomattava määrä arvokkaita suojelemattomia luontoalueita. Osalla näistä alueista on itsenäisinä kohteina maakunnallista sekä muutamilla kohteilla jopa valtakunnallista suojeluarvoa. Lisäksi kaikki uudet suojelualueet tukevat osaltaan Pääkaupunkiseudun Viherkehän ekologisen verkoston kytkeytyneisyyden parantamista niin merellä kuin mantereella.

Suojelualueiden perustaminen eri puolille kaupunkia edistää myös ympäristökasvatusta sekä lisää viheralueiden kiinnostavuutta ja vetovoimaisuutta luontokohteita arvostavien helsinkiläisten kannalta.

Luonnonsuojeluohjelman kohdevalinnasta ja riittävydestä

Kaikki luonnonsuojeluohjelmaan esitetyt kohteet ovat vähintäänkin paikallisesti arvokkaita, merkittävä osa kohteista täyttää myös maakunnallisesti luontoalueen kriteerit. Kaikki esitykset ovat siis perusteltuja luontoarvojen näkökulmasta. Santahaminan Suurlahden ampuma-alueen suojeluarvojen turvaaminen kannattanee hoitaa muilla keinoilla kuin lakisääteiseksi luonnonsuojelualueeksi perustamisella.

Prosessin loppuvaiheessa ohjelmasta kannattaa poistaa ne edellisen suojeluohjelman kohteet, joiden toteutus on loppusyksyllä 2015 jo hyvin pitkällä.

Monien esitettyjen kohteiden rajaukset vaatisivat vielä miettimistä. Monissa tapauksissa suojeluesityksiin rajautuu suoraan tai niiden läheisyydessä on luonnonsuojellisesti arvokkaita alueita, joiden sisällyttäminen suojelukokonaisuuteen olisi hyvin perusteltua. Tärkeimmät tällaiset laajentamista kaipaavat esitykset on yksilöity lausunnon liitteessä 1.

Luonnonsuojeluohjelmaan liittyvässä tiedotuksessa sekä itse ohjelman taustaosuudessa korostetaan toistuvasti sitä, kuinka ohjelma käytännössä tuplaa suojelualueiden määrän Helsingissä. Tämä johtuu kuitenkin isolta osalta siitä, että suojelualueiden nykyinen määrä Helsingissä on muun muassa naapurikuntiin Espooseen ja Vantaaseen suhteutettuna hävettävän vähäinen. Turhan iso osa uuden ohjelman hehtaareista ja kohteista periytyy edellisen kauden ohjelmasta. Sopiva tavoite ohjelmalle olisi se, että se nostaisi Helsingin suojellun maa-alan vähintään viiden prosentin tasolle.

Ottaen huomioon suojelualueiden arvostuksen ja luonnonympäristöihin Helsingissä kohdistuvat paineet, tulisi suojeluohjelmaan lisätä kohteita. Joitakin tällaisia kohteita on yksilöity lausunnon liitteessä 2 sekä Olli Mannisen ja Keijo Savolan ympäristökeskukselle joulukuussa 2014 toimittamassa muistiossa (liite 3), jossa oli mukana myös paikkatietomuodossa olevat rajausesitykset. Tuemme kyseisessä muistiossa esitettyjen alueiden sisällyttämistä ohjelmaan. Samalla tuemme sitä, että ympäristökeskus vakavasti miettii lausuntokierroksella (tai syksyn 2014 epävirallisemmalla lausuntokierroksella) esiin nousseiden kohteiden osalta lisäämisen tarpeet.

Lisää suojeluharkinnan kannalta valideja kohteita löytyy myös luontojärjestöjen Helsingin arvometsät-suojeluesityksestä (<http://helsinginmetsat.fi/helsingin-arvometsat/>).

Östersundomin ja ulkopaikkakuntien kohteiden huomioinnista

Kaavoituksen nykytila Östersundomin alueella ei estä sitä, etteikö kyseistä aluetta voisi jo osaltaan huomioida tässä ohjelmassa. Muun muassa viimeisessä kaavaehdotuksessa Porvarinlahden pohjoispuolelle Kantarnäsbergetin alueelle esitetty SL-varaus olisi erittäin hyvä ja perusteltu lisä ohjelmaan. Säilyviksi viheralueiksi kaavailluilta alueilta löytyy myös muita vastaavia, luonnonsuojeluohjelmaan luonteensa ja arvojensa puolesta sopivia alueita.

Östersundomin alueen luontoarvojen merkittävyyden takia olisi perusteltua, että kaupunki sitoutuisi laatimaan kyseisen alueen osalta luonnonsuojeluohjelman täydennyksen jo vuoden 2016 aikana. Täydennyksen yhteydessä olisi luontevaa tarkastella myös ulkopaikkakuntien maa-alueet, joissa on runsaasti merkittäviä, suojelualueharkinnan kannalta järkeviä luontokohteita.

Ohjelman päivytstarpeesta ja toteutuksesta

Ohjelma olisi nähdäksemme perusteltua päivittää jo vuonna 2020.

Aikaisemman suojeluohjelman hitaasta toteutuksesta on myös syytä ottaa opiksi. Suojelualueiden perustaminen on tehty Helsingissä naapurikuntiin nähden niin raskaaksi, että perustamiskäytäntöä tulisi olennaisesti keventää. Käytöltään ja sijainniltaan melko ongelmattomien alueiden osalta muun muassa hoito- ja käyttösuunnitelmien tekoa tulisi olennaisesti keventää. Espoon kaupungin tavoin hoito- ja käyttösuunnitelman tekotarve olisi mahdollista kirjata myös rauhoitusmääräyksiin, jolloin itse alueen suojelupäätös nopeutuisi.

Viimeisen vuoden aikana on onneksi nähty ilahduttavaa toteutumisvauhdin kiihdyttämistä, jolloin mm. Viikki-Vanhankaupunginlahden alueen uusia suojeluehdotuksia on valmisteltu isompana joukkona. Vastaavaa mallia voisi soveltaa mm. Uutelan ja Mustavuoren ympäristön osalta.

Metsäverkostoselvityksestä

Metsäverkostoselvitys on tehty tavalla joka tunnistaa pääosan Helsingin kaikkein arvokkaimmista metsäisistä alueista. Toisaalta se huomioi ilmeisen pitkälle myös voimassa olevan yleiskaavan sekä myös uuden rakennemallisen yleiskaavaluonnoksen alueidenkäyttökaavailut.

Metsäverkostoon kuuluvien laajojen ja luontoarvoja sisältävien alueiden rajaamisperusteina väitetään käytetyn luonnontieteellisiä valintakriteereitä. Tosiasiassa kohdevalinta pohjautuu muutamaaan kyseenalaistettavissa olevaan numeraaliseen arvoon eli tiettyihin minimipinta-aloihin sekä siihen, kuinka monta kertaa alue on tunnistettu arvokkaaksi Helsingin luontotietojärjestelmässä. Laajojen alueiden valinnassa käytetty 40 ha kokoraja on Helsingin oloissa selvästi liian korkea eikä sitä pysty uskottavasti perustelemaan millään asiallisella reunavyöhykeargumentilla. Tältä osin tarkastelua tulisi täydentää esimerkiksi tuottamalla kartat yli 20 ja yli 30 ha laajuisista metsäistä alueista.

Metsäverkostoselvitys tukeutuu hyvin voimakkaasti niihin arvoihin, jotka on tunnistettu Helsingin luontotietojärjestelmässä. Etenkin luontotyypipuolella tietopohja on kuitenkin edelleen monilta osin puutteellinen. METSO-elinympäristöselvityksiä ei ole tehty riittävän kattavasti edes kaupungin mailla. Nykyinen tietopohja Helsingin luonnosta on lisäksi mantereella keskimäärin parempi kuin meri- ja saaristoalueella. Vastaavasti tietopohja on kaupungin omistamilla alueilla yleensä parempi kuin muiden omistajaryhmien alueilla. Tämä näkyy selvästi niin LTJ:ssä, luonnonsuojeluohjelman kohdevalikoimassa kuin metsäverkkoselvityksessä. Tietopohjan parantamista tulisi lähivuosina jatkaa.

Metsäverkkoselvityksen pohjalta tehtävissä jatkopäätöksissä tulisi selvästi voimakkaammin nostaa esille luonnon ja virkistyskäytön kannalta laajat, selvästi kytkeytyneet alueet. Tällaisessa tarkastelussa mm. Keskuspuisto olisi yksi alue, kun se metsäverkostoselvityksessä on laajojen alueidenkin tarkastelussa jaettu useisiin, osin keinotekoisiiin yksiköihin. Tältä osin luontojärjestöjen

tuottaman Helsingin arvometsät-esityksen laajojen metsäisten luonto- ja virkistysalueiden rajaukset osoittavat keskeiset kokonaisuudet selvästi kattavammin (<http://helsinginmetsat.fi/laajat-luonto-ja-virkistysalueet/>).

Metsäverkostoselvityksen suuntaa-antavat kohderajaukset eivät Haltialan ja Meri-Rastilan metsäalueiden kohdalla osoita riittävällä tavalla ja riittävässä laajuudessa nykyisiä erityisen arvokkaita metsäkokonaisuuksia. Esitämme, että niiden kohdalla rajauksia laajennetaan siten, että ne kattavat arvokkaat luontoalueet kokonaisuudessaan.

Edellä mainituista kriittisistä huomioista huolimatta metsäverkostoselvitys auttaa osaltaan hahmottamaan Helsingin metsäisen ekologisen verkoston keskeisimmät elementit. Aineiston asiallinen käyttö mm. maankäytön suunnittelussa vaatii kuitenkin sitä, että samaan aikaan tarkastellaan koko keskeistä verkostoa eli olemassa olevia suojelualueita, uuden suojeluohjelman kohteita, laajoja metsäalueita (yli 20 ha), tunnistettuja metsäverkostokohteita sekä kuvassa 16 tunnistettuja ekologisia yhteyksiä.

On toivottavaa, että metsäverkostoselvityksen tulokset myös huomioidaan niin kaavoituksessa, rakennusviraston luonnonhoidossa kuin vaikkapa ulkoilureittien suunnittelussa.

Helsingin viherverkostosta ja Pääkaupunkiseudun verkostosta

Monista ansioistaan huolimatta kuvissa 16 ja 18 esitetyt Helsingin ja Pääkaupunkiseudun viherverkoston ekologiset yhteydet ja niiden takana olevat määrittelykriteerit herättävät myös kummastusta. Melko lailla outoa on muun muassa se, että Luoteis-Helsingin kannalta keskeisen tärkeää, metsäistä ekologista yhteyttä Malminkartanon täyttömäen ympäristöstä Espoon Uusmäen suuntaan ja siitä Vantaan Hämeenvaaran metsiin ei ole lainkaan huomioitu. Sen sijaan runkoyhteytenä tarjotaan vain Mätäjoen-Mätäojan vartta, jonka kytkeytyminen Vantaan Petikon metsiin katkeaa melko pahasti Martinlaakson, Myyrmäen ja Kaivokselan välisellä alueella.

Lisätietoja

- luonnonsuojeluasiantuntija Keijo Savola, puhelin 045 652 1974, keijo.savola@sll.fi

SUOMEN LUONNONSUOJELULIITON UUDENMAAN PIIRI RY

Sirkku Manninen Tapani Veistola
puheenjohtaja luonnonsuojeluasiantuntija

HELSINGIN LUONNONSUOJELUYHDISTYS RY

Antti Halkka Marja Rintala
varapuheenjohtaja järjestösihteeri

LIITTEET

Liite 1. Yksilöityjä kommentteja luonnonsuojeluohjelmaan esitetyistä alueista

Liite 2. Uusia, luonnonsuojeluohjelmaan esitettäviä alueita, jotka eivät mukana joulukuussa 2014 tehdyssä Mannisen ja Savolan muistiossa

Liite 3. Ehdotuksia lisäyksiksi Helsingin luonnonsuojeluohjelmaan 2015-24 (Keijo Savola, Olli Manninen 12.2014)

Liite 1. Yksilöityjä kommentteja luonnonsuojeluohjelmaan esitetyistä alueista

1. Paloheinä-Haltiala

Esitetty laajempi rajausta on erittäin perusteltu sekä alueen metsäisten luontoarvojen että virkistyskäytön kannalta. Pohjois- ja lounaisosassa rajausta voisi olla jopa jonkin verran nykyistä laajempaa ehdotusta isompi. Ulkoilureittien lähialueiden asiallinen hoitomahdollisuus tulee kirjoittaa sisälle rauhoitusmääräyksiin.

Rakennusviraston esittämä argumentaatio suppeamman rajauksen puolesta ei ole erityisen kestävä ja sisältää myös virheellisiä väitteitä välialueen metsien vähäisistä arvoista. On toki hyvä, että viraston aktiivinen suojelunvastustus on kirjattu myös osallisten ja päättäjien näkyville näin avoimesti.

Tosiasiassa hyvin tiukasti rajattujen kahden uuden alueen (siniset alueet) välissä on useampi metsäkuvio, joiden metsät täyttävät runsaslahopuustoisuuden takia METSO I luokan kangasmetsän kriteerit. Haltialan metsäluontoarvojen kannalta on lisäksi erinomaisen perusteltua saada suojelun piiriin lisää nuoria ja varttuneita kangas- ja lehtometsiä, joita välialueelta myös löytyy.

Alueen lajistotietoihin kannattaisi lisätä keskeisin osa myös syksyn 2014 kääpäselvityksen merkittävimmistä havainnoista. Alueelta on havaintoja mm. useista koko Suomessa harvinaisista lajeista. Rauhoituksen tarkoitusta on syytä täydentää myös kangasmetsien suojelulla, koska niitäkin alueilta löytyy.

2. Pakilanmetsä

Luonnonsuojeluohjelmaan on syytä ottaa laajempi rajausta. Sen pieni supistaminen (max. 20 m) asutukseen rajoittuvasta reunasta on ehkä perusteltua. Vastaavasti tulisi harkita rajauksen pientä laajentamista (noin 1,5 ha) eteläosassa.

Rakennusviraston vähättely laajemman osa-alueen luontoarvoista ei taaskaan vastaa todellisuutta. Tosiasiassa metsäalueella on erinomaisen hyvään suuntaan kehittymässä olevia varttuneita ja vanhoja metsiä, joissa on paikoin melko runsaasti lahoppuuta. Metsän rakennepiirteiden perusteella pääosa alueesta on nykyisin METSO II-luokkaa, paras osa luokkaa I. Lisäksi alueelta on havaittu valtakunnallisesti ja alueellisesti uhanalaista metsälajistoa, joka niin ikään nostaa alueen METSO-luokitusta.

METSO I luokan metsiä alueella olisi huomattavasti enemmän, mikäli rakennusvirasto ei itse olisi pari vuotta sitten suorittanut alueella tuoretta kuusilahoppuuta poistaneita hakkuita. Rakennusviraston suorittama myrskytuhojen korjuu laajemmalla osa-alueella (jossa kuusilahoppuusta riippuvaisen erittäin uhanalaisen sitkankäävän esiintymä) todentaa ne syyt, minkä takia laajemman osa-alueen luontoarvojen säilyttäminen ja kehittäminen ei onnistu, mikäli aluetta ei saada luonnonsuojeluohjelmaan, pois nykyisenkaltaisen luonnonhoidon piiristä.

4. Patterinmäki

Kyseessä on merkittävä lisä koko Helsingin luonnonsuojeluverkostoon. Aluerajausta tulisi laajentaa idässä siten, että puustoltaan luonnontilaisen kaltainen kallioalue tulisi myös suojelun piiriin. Alueella on muun muassa melko näkyvästi lahopuuta sekä melko hyvin säilynyttä kallioketokasvillisuutta. Jatkossa tulisi alueidenkäytön suunnittelussa ja luonnonhoidossa kiinnittää erityistä huomiota Patterinmäen ympäristön sekä Patterinmäen ja Talin lehdon välisen metsäisen yhteyden luontoarvojen säilyttämiseen.

7. Kivikon ulkoilupuiston kallioalue

On hyvin perusteltua sisällyttää luonnonsuojeluohjelmaan osa Kivikon laajasta ja monipuolisesta metsäalueesta. Nyt valittu kallioalue on Kivikon monista kallioalueista luonnonsuojelubiologisesti merkittävin. Aluetta tulisi kuitenkin laajentaa luoteis- ja pohjoispuolelta (noin 3 ha) sisällyttämällä rajaukseen Kivikon alueen edustavin vanha kuusivaltainen metsikkö sekä sen itäpuolisia kalliometsäkuvioita.

Alueen lajistotietoihin kannattaisi lisätä keskeisin osa myös syksyn 2014 kääpäselvityksen merkittävimmistä havainnoista. Merkittävimmät lajihavainnoista löytyvät juuri esittämältämme laajennusalueelta.

8. Hallainvuori

Hallainvuori on omassa sarjassaan Helsingin edustavimpia runsasmetsäisiä ja hyvin luonnontilansa säilyttäneitä kallioalueita. Esitetty suojelurajaus on kuitenkin epätydyttävä ja jättää muun muassa merkittävän osan rinteiden runsaslahopuustoisista kangasmetsistä sekä koillisosan edustavan kalliomäen suojelurajauksen ulkopuolelle.

Nykyinen rajaus mukailee keski- ja pohjoisosan osalta kovin vahvasti rakennusviraston Myllypuron aluesuunnitelman arvometsäesitystä, joka lienee siirretty lähes sellaisenaan ls-ohjelmaan. Rajausta tulisi täydentää etenkin itäpuolen luonnontilaisen kaltaisilla vanhemmilla kangas- ja kalliometsillä. Lisäksi rajausta tulisi laajentaa luoteessa runsaslahopuustoisilla rinnemetsillä (rajaus kiinni ulkoilureittiin) sekä eteläosan runsaslahopuustoisella suopainanteella ja sen reunametsillä.

Hallainvuoren lajistotietoihin tulisi lisätä keskeisin osa syksyn 2014 kääpäselvityksen merkittävimmistä havainnoista sekä tieto siitä, että Hallainvuori on todettu arvoluokka I kääpäalueeksi.

9 ja 10. Viikin pähkinäpensaslehto ja Mäyrämetsä

Rajausten yhdistämistä kannattaisi vakavasti harkita.

12. Pornaistenniemi

Kohde voitaneen poistaa luonnonsuojeluohjelmasta, mikäli sen käynnissä oleva perustamisprosessi on loppuvuonna 2015 edennyt päätösvaiheeseen. Kohteen nimi kannattaa muuttaa vaikkapa Pornaistenniemen lehdoksi tai Pornaistenniemen metsäksi, koska alueesta vain osa on tervaleppävaltaista lehtoa.

13. Möylän metsä

Aluerajausta kannattaisi täydentää kaakkoisosan pienellä runsaslahopuustoisella kostealla lehdolla (ulkoilureitin ja suojelualueen väli). Kohde voitaneen poistaa luonnonsuojeluohjelmasta kaupungin omistaman alueen osalta, mikäli käynnissä oleva perustamisprosessi on loppuvuonna 2015 edennyt päätösvaiheeseen.

14. Fastholma ja Saunalahden itäpuolinen metsä

Kyseessä on erittäin merkittävä lisä Viikki-Vanhankaupunginlahden suojelukokonaisuuteen. Alueen metsillä on myös itsenäistä suojeluarvoa mm. paikoin runsaan lahoppuuston vuoksi.

15. Kivinokan vanha metsä

Alueen lajistotietoja kannattaisi täydentää kääpien osalta. Lajistoon kuuluu mm. erittäin uhanalainen paksukuorikäppä (*Rigidoporus crocatus*).

16. Kruunuvuorenlampi rantoineen

Helsingin luonnonsuojeluohjelman 2015 – 2024 ehdotuksessa Kruunuvuoren luonnonsuojelurajaus on vain 2,29 hehtaaria. Ehdotuksessa todetaan, että *"suojeltavalle lammelle tulee määritellä suojavyöhyke, jonka maankäyttö suunnitellaan siten, että lammen luontainen valuma-alue ei muutu"*. Tämä kannattaa toteuttaa laajentamalla suojelurajausta niin, että suojavyöhyke sisältyy siihen. Näin oltaisiin toiveajattelua varmemmalla pohjalla.

Kruunuvuorenlammen valuma-alue on kuvattu [Helsingin lammet -raportissa](#) (sivu 15, kuva 4). Valuma-alue on huomattavasti laajempi kuin nyt ehdotettu suojelurajaus, erityisesti lammen etelä- ja itäpuolella.

Kruunuvuorenlampi ympäristöineen on kokonaisuus, jossa lampi saa vetensä ympäriltään ja lammen ympäristön soiset osat ja vanha metsä rinteineen ja varjoineen ylläpitävät niin lampea kuin monimuotoista luontoakin.

Kruunuvuorenlammen ympäristön metsät ansaitisivat luonnonsuojelusalueen statuksen jopa ilman lammen läheisyyttä. Osa Kruunuvuoren männyistä on hyvinkin voinut seistä paikoillaan yli 200 vuotta. Metsissä on kookkaita keloja ja maastossa runsaasti eri-ikäistä lahoppuuta. Metsää ympäröivät kivet ja kalliot luovat jylhyyden tunnetta. Kokonaisuuden säilymisen kannalta huomattavastikin isompi – vähintään Kruunuvuorenlammen valuma-alueen kokoinen – suojelurajaus olisi perusteltu.

Ehdotuksen maininnat alueen reiteistä ovat perusteltuja.

Lampialueen ympäristössä on runsaasti luonnonsuojelullisesti arvokkaita kallio- ja kangasmetsiä. Helsingin kaupungin kannattaisi selvittää maanomistajan kiinnostus myydä alueita Helsingille tai rauhoittaa niitä yksityisenä suojelualueena METSO-ohjelman osana.

17. Tahvonlahdenharju

Harjun suojelu olisi erittäin hyvä asia niin luontoarvojen kuin alueen virkistyskäytönkin osalta. Tahvonlahden seutuun liittyen olisi syytä vakavasti harkita ratkaisua, joka nivoisi alueen luontoarvoiltaan merkittäviä kohteita moniosaiseksi luontokohderyppääksi.

Suojeltava luontokohderyppäs voisi koostua seuraavista osista:

- Kruunuvuorenlammen alue ympäristöineen
- jo suojellun Stansvikin lehdon ja kallioalueen lähimetsät
- Henrik Borgstromintien eteläpuolinen edustava arvolehto
- Tahvonlahden länsipuolinen rantametsä
- Tahvonlahden harju

Tahvonlahdenharjun suojelurajauksesta on aiempaan verrattuna pudotettu pala länsireunalta. Maastokäynnin perusteella metsiltään edustava ja lahoppuustoinen pala kuuluu selvästi kokonaisuuteen ja sen palauttaminen suojelurajaukseen olisi perusteltua. Myös Stansvikin kartanon tuntumassa on arvokasta rantametsää, jolla suojelurajaukselta on hyvä täydentää. Tällöin harjualueen ja sen ympäristön muodostama luontokokonaisuus vaihteluineen hahmottuisi paremmin. Merkittävien lepakkoarvojen takia myös kartanoympäristön sisällyttämistä ohjelmarajaukseen tulisi vakavasti harkita.

19. Mellunmäen luhta

Suojelurajausehdotusta tulisi laajentaa ulottumaan itäpuoliselle ulkoilureitille, jonka reunassa on mm. kehittyviä arvolehtoja.

20. Varjakanpuiston tervaleppälehto

Tulvasuojelutoimien aiheuttamia vaurioita Vartiokylänlahden pohjoispuolen arvokkaille luontoalueille tulisi kompensoida ottamalla suojelun piiriin nykyisen rajauksen pohjoispuolisia monipuolisia lehtometsiä. Käytännössä arvokkaiden lehtometsien kokonaisuus ylittää pohjoisessa Niinisaarentielle asti. Alueella on myös muutamia luonnonsuojelulain luontotyyppikriteerit täyttäviä pienialaisia vaahterametsiköitä (luontotyyppinä EN). Tervaleppäluhtien ja -lehtojen suojelutilannetta Vartiokylänlahden rannoilla voisi lisäksi parantaa sisällyttämällä suojeluohjelmaan omana kohteenaan Puotilan kartanon itäpuolella sijaitsevan edustavan tervaleppävaltaisen rantaluhdan sekä sen läheiset lehtoalueet.

21. Meri-Rastilan metsä ja muinaisranta kivikko

Alueen suojelurajausta tulisi laajentaa olennaisesti sisällyttämällä siihen nykyrajauksen itäpuoliset pääosin vanhapuustoiset ja luonnontilaisen kaltaiset kallio- ja kangasmetsät sekä muutama alueella sijaitseva piensuo.

22. Ramsinniemen lehdon suojelun laajennus

Kyseessä on hyvin tarpeellinen laajennus tärkeään, mutta pieneen suojelualueeseen. Rajausta kannattaisi kuitenkin laajentaa lounaassa siten, että suojelun piiriin saataisiin nykyisen suojelun lounaispuolinen edustava, metsäpalon kokenut kalliomäki sekä tästä 100 m lounaaseen sijaitseva hyvin runsaslahopuustoinen ja edustava vanha rinnemetsä. Näiden erityiskohteiden myötä suojelun piiriin saataisiin myös muutamia satoja metrejä rakentamatonta, metsäistä merenrantaa (osin lehtoa, osin kangasmetsää), mikä sinänsä on merkittävä suojeluarvo sekkin.

23. Mustavuoren eteläosa

Kyseessä on erittäin tärkeä laajennus tarkastelun alueen merkittävimpään nykyiseen metsiensuojelualueeseen. Vähintäänkin tulevaisuudessa tulisi tarkastella myös voimalinjan eteläpuolisten alueiden suojeluperusteita. Muun muassa laaja kalliometsäalue sekä sen itäpuolinen ennallistamiskelpoinen korpi- ja rämeojikko olisivat laadultaan jo nyt riittävän hyviä suojeluohjelmaan sisällyttämisen kannalta.

Kuvausta kannattaisi täydentää syksyn 2014 kääpäselvityksen merkittävimmällä havainnoilla, täyttömäen pohjois- ja luoteisrinteen vanhasta metsästä on mm. peräti kaksi havaintoa vain parhaista aarniometsistä havaitusta sitruunakäävästä.

24. Porvarinlahden eteläranta

Rajausta on syytä täydentää sisällyttämällä siihen kaikki junaradan pohjoispuoliset metsät. Nyt rajauksesta on jätetty ulos hyvinkin runsaslahopuustoisia arvokangasmetsiä sekä pieniä, niin ikään luonnontilaisen kaltaisia kallionpypylöitä.

Aluekuvausta on lisäksi syytä täydentää syksyn 2014 kääpäselvityksen olennaisimmilla havainnoilla (alue luokan I kääpäalue).

26. Rudträsk

Aikaisempaan luonnonsuojeluohjelmaan nähden alueen rajaus on kehittynyt hyvään suuntaan eli nyt on saatu aikaan Särkkäniemen suojelun laajennusesitys, joka sisältää kosteikon lisäksi myös edustavia ja monipuolisia lehtometsiä. Suojelurajausta olisi edelleen perusteltua laajentaa länteen päin, jolloin suojeluesityksen piiriin tulivat kosteikkoon lännessä rajoittuva hyväksi lehdoksi kehittyvät entiset maatalousmaat (mukaan vain metsittynyt pohjoisosa) sekä sen

lounaispuolella sijaitseva edustava kallioalue. Jälkimmäisen alueen mukaan ottoa esitettiin jo syksyllä 2014 nähtävillä olleessa luonnonsuojeluohjelman luonnoksessa.

27. Uutelan metsä

Aluerajaus kattaa keskeisen osan Uutelan lounaisosan huomattavan arvokkaasta metsäisestä alueesta. Ohjelmaan kannattaisi sisällyttää laajempi esitys pois lukien Niemenapajan eteläosa, joka kannattaa jättää pois. Erityisen huonosti harkittua on jättää kallioalueen reunasta, sen erittäin edustava itärinne osin pois rajauksesta. Jos ulkoilureitin reunaan ehdottomasti halutaan jättää suojelematon vyöhyke, tämä tulee rajata noin 10 metriin (nyt pois jätettäväksi esitetyn kaistan leveys on noin 40 m).

28. Skatanniemi

Olisi järkevää selvittää se, onko Meriharjun luontotalon toiminnassa jotakin sellaista perusteltua syytä, joka estäisi sisällyttämästä suojelualue-esitykseen myös erittäin edustavan luonnontilaisen kalliometsän luontotalon eteläpuolelta.

36. Santahaminan Suurlahden alue

Suurlahden alueella on huomattavia luontoarvoja. Silti keskeinen osa alueesta toimii nyt ja ennakoitavissa olevassa tulevaisuudessa ampuma-alueena. Käytössä olevan varsinaisen ampuma-alueen sisällyttäminen luonnonsuojeluohjelmaan eli esittäminen lakisääteiseksi suojelualueeksi ei siksi liene järkevää. Sen sijaan luonnonsuojeluohjelmaan on syytä sisällyttää mahdollisimman laajasti ampuma-alueeseen liittyvät manneralueen arvokkaat metsät, suot ja lammet.

37. Likolampi

Likolammen rajausta on syytä niin ikään tarkastella uudestaan, jotta rajaus saadaan kerralla myös metsäarvojen kannalta järkeväksi. Nyt esitettyyn suojelurajaukseen rajautuu muun muassa eteläpuolelta suoraan erittäin edustava korpinen ja runsaslahopuustoinen notko.

46. Kuminapaasi

Edustavan kasvillisuuden takia rauhoituksen tarkoitukseen tulisi lisätä myös kasvillisuuden suojelu.

47. Kajuuttaluodot

Alueella on myös arvokkaita merenrantaniittyjä, mistä syystä rauhoituksen tarkoitukseen tulisi lisätä myös kasvillisuuden suojelu.

Liite 2. Uusia, luonnonsuojeluohjelmaan esitettäviä alueita, jotka eivät mukana joulukuussa 2014 tehdyssä Mannisen ja Savolan muistiossa

1. Laakson lehto

Keskuspuiston eteläosan arvokkain lehtoalue kuuluisi lajisto- ja luontotyyppi-arvojen vuoksi luonnonsuojeluohjelmaan. Alueella on erittäin uhanalaisen lehtonadan eräs harvoista Suomen kasvupaikoista. Lisäksi puustoltaan luonnontilaisen kaltainen noin 1,5 ha laajuinen lehtoalue on pääosaltaan hyvin runsaslahopuustoinen, alueen eteläosassa on myös luonnonsuojelulain 29§ jalopuumetsän kriteerit täyttävä vaahterametsikkö.

Rajaukseen tulisi sisällyttää koko lehtoalue siten, että etelä- ja länsirajana toimisi ulkoilureitti ja pohjoisen ja idän osalta kalliomäen rinne. Alueen itäosan halki kulkeva metsäpolku sopisi jatkossakin ulkoilukäyttöön, mutta muulta osalta lehdossa tulisi rajoittaa ainakin kesäaikaista liikkumista. Alueen perustaminen luonnonsuojelualueeksi auttaisi myös vähentämään alueen roskaamista, kun alueen huomattavat arvot olisi yleisesti tiedossa.

2. Takaniemenlahti ja Takaniemi

Kasvillisuudeltaan edustava kohde Lauttasaarella. Takaniemenlahden perukan märkeä tervalepikossa kasvaa koko Suomessa hyvin harvinainen sorsanputki (CR) sekä Helsingissä harvinainen rantanenätti. Alue on arvoluokaltaan ykkösluokan kasvisto- ja kasvillisuusalue, niin kuin Takaniemenlahden rannat ja Länsiulapanniemen itäranta. Luonnonsuojeluohjelmassa on hyvin niukasti Lounais-Helsingin kohteita, tämä sopisi hyvin täydentämään vajetta.

3. Itäniitynlaakson luonnonsuojelualueen lähialueet

Melko pieneen (7,7 ha), mutta edustavaan luonnonsuojelualueeseen liittyä etelä-, kaakkois-, koillis- ja länsipuolelta arvokkaita kangas-, kallio- ja lehtometsiä, joiden arvot on tunnustettu riittävässä tarkkuudessa alueella tehdyissä METSO- ja kääpäselvityksissä. Ainakin edustavin osa alueista tulisi liittää suojeluohjelmaan.

4. Uusia saarikohteita

Saarikohteita sisältyy suojeluohjelmaan kohtalaisesti, mutta ohjelmaa olisi syytä täydentää niin kasvillisuuden kuin linnustonkin kannalta tärkeillä saarilla.

Luonnonsuojeluohjelmaan sisällytetyt arvoluokka I kasvisaaria ovat Pitkäouri, Pikku Kuivasaari ja Kalkkisaari. Helsingin läntisessä saaristossa suojelualueita ja uuden ohjelman ehdotuksia on vähän. Pienten (n.1-4 ha) saarten ja luotojen joukossa löytyy muitakin I-arvoluokan kasvikohteita, "lännessä" Tammakari, Mäntykari ja Rysäkari (myyty yksityiselle). Kaukana ulkomerellä on Koirasaari (sen pohjoisosa arvoluokkaa I), Pöntäri ja Länsitoukka ja idässä Hattusaari. Jos näistä jostakin syystä ei löydy sopivia rauhoituskohteita, II-arvoluokan saaretkin lienevät erittäin "rauhoituskelpoisia". Sellaisia ovat läntiset Louekari, Pihlaisto, Käärmekearit ja Melkin Pitkäkari,

idässä on vielä Pitkärivi.

Merenranta- ja saaristokasviston kannalta on syytä huomioida se, että tietyt lajit/kasvupaikat ovat kulutukselle herkempiä kuin toiset. Suojeltaessa kasvistoa tulee kiinnittää huomiota myös alueen sijaintiin, suojelualueita tulee olla tasaisesti, jotta kasvien leviäminen olisi helpompaa.

Linnustonsuojelun näkökulmasta suojeluohjelmaan sopivia kohteita olisivat mm. Harmaakari, Mustakupu, Onkiluoto, Pitkärivi, Ryssänsaaren eteläosa sekä Varisluodonkari. Myös Nimismiesluoto Kruunuvuorenselällä on suojelun arvoinen; tänä vuonna saarella pesi ainakin sata naurulokkiparia.

Lisäksi esitämme, että luonnonsuojeluohjelmaan sisällytetään Porvarinlahden edustalla sijaitseva Kråkholmen eli Varissaari. Alueella on mm. merkittäviä metsien vanha- ja lahoppuustoisuuteen liittyviä suojeluarvoja. Saari on tietojemme mukaan nykyisin Helsingin kaupungin omistuksessa.

Liite 3. Ehdotuksia lisäyksiksi Helsingin luonnonsuojeluohjelmaan 2015-24 (Keijo Savola, Olli Manninen 12.2014)

Esitettyjen kohteiden rajaukset on toimitettu Helsingin ympäristökeskukselle erikseen paikkatietomuodossa joulukuussa 2014. Hallinvuoren ja Mustavuoren eteläosan osalta elokuussa 2015 lausunnolla olevan ehdotuksen rajaukset ovat hieman laajentuneet, joten niiden osalta osa laajennustarpeista on jo hoidettu.

Kohteet:

- 1. Santahaminan eteläosan metsät**
- 2. Veräjämäen lehdot**
- 3. Mustavuoren eteläosan laajennus**
- 4. Vuosaaren täyttömäen koillis- ja pohjoisrinteen metsät**
- 5. Hallainvuoren laajennukset**
- 6. Vallisaari-Kuninkaansaari**
- 7. Stansvikin lehdon laajennus**
- 8. Ilmalan länsipuolinen metsäalue**
- 9. Pihlajiston länsimetsä**
- 10. Hämeenapajanlahti-Mesaanikujan rantametsä, Jollas**
- 11. Villingin keskusmetsä**
- 12. Malminkartanon metsä**
- 13. Sinimetsä, Pukinmäki**

1. Santahaminan eteläosan metsät (Viiden valtakunnallisen luonnonsuojelujärjestön v. 2012 tekemän Kansallisomaisuus turvaan -suojeluesityksen pohjalta, arviolta noin 180 ha)

Yhteenveto luontoarvoista

Santahaminan rakentamattomat osat kuuluvat Uudenmaan tärkeimpiin suojelemattomiin luontokohteisiin. Alueen luonto- ja lajistoarvot ovat valtakunnallisesti merkittäviä. Huomattavia luonnonarvoja liittyy niin metsiin, soihin, avoimiin alueisiin kuin vesialueisiin. METSO-mielessä alueella on erityistä merkitystä lahoppuustoisten kangas-, kallio- ja lehtometsien suojelulle. Lisäksi suojeltavaksi esitetyillä alueilla on jonkin verran arvokkaita metsäluhtia ja korpia.

Luonnonsuojeluohjelmaluonnoksessa esitetty Suurlahden pohjoisrannan ja Kissalammen ympäristön suojelu on hyvä alku Santahaminan valtakunnallisesti merkittävien luontoarvojen suojelulle. Metsäisten arvojen osalta rajausta olisi kuitenkin perusteltua laajentaa olennaisesti.

Kuvausta alueen metsien yleisluonteesta

Santahaminan metsät sisältävät luonnontilaltaan ja luonteeltaan vaihtelevia kangas-, kallio-, lehto- ja korpimetsiä. Lisäksi kohteelta löytyy tervaleppävaltaisia metsäluhtia sekä ainakin yksi räme ja kallioketo. Papinlahden alueella on myös edustavia jalopuumetsiä.

Suojeluesityksen kangasmetsistä ja korvista valtaosa sekä käytännössä lähes kaikki kalliometsät ovat valtapuustoltaan yli 100 -vuotiaita. Metsiä leimaa monipuolinen puusto ja yleensä myös puuston eri-ikäisrakenne. Lahoppuustoa esiintyy kaikissa elinympäristöissä ja noin kahdella kolmasosalla kohteesta sitä on merkittäviä määriä. Alla on kuvattu hieman tarkemmin esityksen osa-alueiden luonnetta:

Santahaminan lounaisosassa on merkittäviä määriä luonnontilaisia ja luonnontilaisen kaltaisia kallio-, kangas- ja lehtometsiä. Likolammen eteläpuolelta sekä ns. Saharankorvesta (Likolammesta muutamia satoja metrejä itäkoilliseen) löytyy myös vesitaloudeltaan ja puustoltaan luonnontilaisen kaltaista korpea. Kallioalueiden keskeltä on pienialainen runsaslahoppuustoinen räme. Eteläniemessä on myös lajistollisesti rikasta ketokasvillisuutta. Alueen länsi- ja eteläosat liittyvät laajoihin muinaismuistoalueisiin. Kalliometsien puuston luonnontilan aste on pääosalla alueesta korkea, mikä näkyy kilpikaarnamäntyjen esiintymisenä sekä eri-ikäisenä mäntylahoppuuna. Etenkin kallioiden alarinteet ovat runsaslahoppuustoisia.

Osa-alueen kangasmetsissä on luonnontilaisen kaltaisten vanhojen tuoreen, kuivahkon ja kuivan kankaan metsien lisäksi myös jonkin verran nuoremman metsän kuvioita. Merkittävässä osassa kangasmetsistä on näkyvästi lahoppuuta. Osa-alueen arvokkaimmat lehdot löytyvät Papinlahden ranta-alueilta, Likolammen ympäristöstä, Kiviarkunniemen pohjoispuolelta sekä Eteläkärjestä. Lehdoissa on niin kosteita tervaleppälehtoja kuin kasvistoltaan reheviä tuoreita lehtoja. Lehdot ovat pääosin hyvin lahoppuustoisia.

Papinlahden alueen lehdoissa kasvaa myös merkittäviä määriä tammea, vaahteraa ja saarneaa. Likolampi on linnustoltaan rikas ja lintutiheydeltään valtakunnallisestikin huomionarvoinen lampi.

Itäniemen alue:

Itäniemen alueella on pääosin vanha- ja runsaslahopuustoisia kangas-, kallio- ja lehtometsiä. Itse niemen kärki on puistomaisempi. Osa-alueella on myös muinaismuistoalueita. Osa-alueen lehdoissa on paikoin järeitä haapoja ja merkittävällä osalla osa-alueen metsistä on näkyvästi eri-ikäistä lahpuuta. Alueen metsät ovat olleet liikkumiskieltoalueena yli 50 vuoden ajan.

Rivieran lounaispuolinen alue:

Alueella on ainutlaatuisia ammuntojen synnyttämiä metsäpaloalueita, lahpuustoisia lehtoja, metsäluhtia ja korpia sekä näihin länsipuolelta liittyviä pääosin luonnontilaisen kaltaisia kangas- ja kalliometsiä. Alueen luhdissa on merkittävästi lehtilahpuuta ja vanhoissa kuusivaltaisissa kangas- ja korpimetsissä eri-ikäistä kuusilahpuuta. Alueen merenrantaniityt ja niihin liittyvät rantametsät kuuluvat kasvistoltaan Helsingin arvokkaimpiin.

Saaren itäosa:

Kisalammen ympäristö sisältää matalan harjun sekä pääosin vanhapuustoisia kangas- ja kalliometsiä. Kissalampi itse on kluuvityyppinen matala järvi, johon liittyy luhta- ja lehtoalueita sekä lahpuustoisia kangasmetsiä. Merenrannoilla on lehtoja ja luhtaa. Kissalammenniemessä on luonnontilaista hiekkarantaa ja liki luonnontilainen lähde. Pääosassa alueen kangas-, kallio- ja lehtometsissä lahoaa näkyvästi lahpuuta.

METSO-arvot ja muut erityiset luontoarvot

Suojeluesityksen pinta- alasta valtaosa muodostuu METSO I ja II luokan elinympäristöistä (kangas- ja kalliometsät, lehdot, korvet, metsäluhdat). Aika suuri osa muistakin kuvioista voidaan niiden vaihtelevan puuston tai iän takia laskea hyväksi luokan III kohteiksi. Erityisen merkillepantavaa on alueen metsien monipuolinen ja monin paikoin runsas lahpuusto. Tehtyjen lajistoselvitysten ja vain osan alueista kattaneiden tarkempien maastokäyntien perusteella alueelta näyttäisi löytyvän hyvä lahpuujatkumo männyn, kuusen, koivun, pihlajan, raidan sekä molempien leppien osalta. Paikoin löytyy myös tuomi- ja haapalahpuuta.

Metsäarvoja omaaviin alueisiin liittyy huomattavia määriä luonnonsuojelullisesti arvokkaita avoimia alueita (mm. ampuma-alueet) sekä linnustollisesti rikkaita avoimia ranta-alueita, jotka eivät sisälly tähän metsäpainotteiseen esitykseen. On mahdollista, että näidenkin alueiden suojelusta olisi mahdollista sopia puolustusvoimien kanssa, koska puolustusvoimien toiminta alueella ei ole ongelma suojeluarvojen säilymiselle, vaan lähinnä edellytys niiden säilymiselle.

Lajistoarvot:

Santahaminasta on havaittu yli 200 alueellisesti uhanalaista, valtakunnallisesti uhanalaista tai silmälläpidettävää lajia. Näihin kuuluu niin perhosia, kasveja, kukkakärpäsiä, lintuja kuin kääväkkäitäkin.

Vaikka valtaosa em. lajien esiintymis- ja elinpaikoista onkin saaren paahteisilla hietikkoalueilla, on myös metsäalueiden sekä niiden sisälle jäävien lampien lajistossa merkittäviä lajistoarvoja.

Papinlahden alueen jalopuilta on tehty havaintoja kymmenistä uhanalaisista perhos- ja kukkakärpäslajeista. Santahaminan metsäisten alueiden lajistoa on selvitetty 2011 kävääkkäiden osalta ja tulosten perusteella metsillä on huomattavaa merkitystä kuusi-, mänty- ja lehtilahopuusta riippuvaisten kävääslajien suojelulle.

Alueen metsistä on havaintoja mm. kastanjakävästä (VU), kirjokerikävästä (NT), kittikävästä (NT), lumokävästä (NT/RT), mahlakävästä (DD), oranssikävästä (NT), pettukävästä (VU), pohjanrypykästä (NT/RT), ruostekävästä (RT), rustikasta (NT/RT), sirppikävästä (NT/RT) sekä sitruunakävästä (NT/RT). Kääpälajistoltaan alueen metsät lienevät Helsingin edustavimpia. Metsien pesimälintulajistoon kuuluvat mm. huuhkaja (NT), kanahaukka, lehtopöllö, palokärki (D1), pikkusieppo (D1), pikkutikka sekä puukiipijä. Santahaminassa säännöllisesti talvehtiviin lajeihin kuuluvat mm. valkoselkätikka (EN, D1). Likolammella elää tiheä mustakurkku-uikkupopulaatio (VU) sekä liejukana (VU), mustakurkku-uikkuja pesii myös Kissalammella. Suojeltavaksi esitetyillä alueilla on myös lukuisia lepakoille (korvayökkö, pohjanlepakko, vesisiippa ja viiksisiiippa) tärkeitä pesimä- ja ruokailualueita.

Alueen huomiointi Metsähallituksen alue-ekologisessa verkostossa

Ei tarkkaa tietoa. Ilmeisesti pääosa alueen edustavimmista lehdoista, korvista ja metsäluhdista on todettu arvokkaiksi luontokohteiksi.

LTJ: lepakkokohteita, kasvillisuuskohteita, pieniä metsärajuuksia

Muuta

Alueiden esitetty suojelu on syytä ja täysin mahdollista toteuttaa tavalla, joka ei vaikeuta puolustusvoimien toimintaa. Käytännössä tämän ei pitäisi olla ongelmallista, koska alueiden arvot ovat tähänkin päivään asti säilyneet ja kehittyneet tiiviissä vaikutuksessa puolustusvoimien toiminnan kanssa. Suojelusta voi olla jopa hyötyä puolustusvoimien toiminnalle, koska muun muassa korpien harkittu ennallistaminen edistäisi ammuntojen aiheuttamien ei-toivottujen metsäpalojen sammumista. Metsien säilyttäminen mahdollisimman luonnontilaisina myös pienentää harjoitustoiminnan aiheuttamia melu- ja pölyhaittoja.

Kuvagalleria:

<https://picasaweb.google.com/106969027813734019685/Santahamina?noredirect=1>

2. Veräjänmäen lehdot (20 ha)

Yleistä alueesta

Kaksiosainen maakunnallisesti arvokas luontoalue Pikkukosken uimarannan koillis- ja lounaispuolella. Noin puolet alueesta (kummankin osa-alueen itäosa) on tuoreita ja kosteita lehtoja, joista osa on hyvin luonnontilaisia ja runsaslahopuustoisia, osa lehdoista on entisiä maatalousmaita, joiden puusto on hyvää vauhtia luonnontilaistumassa (ns. palautuvia kulttuurilehtoja). Eteläisen osa-alueen luoteisosan rinteellä on eräs Helsingin edustavimmista kuusivaltaisista lehtoarnioista. Läkäspuustoisessa lehdossa on hyvin runsaasti monenikäistä lahopuuta. Kummankin osa-alueen

länsiosassa vallitsevat puustoltaan luonnontilaisen kaltaiset kangas- ja kalliometsät.

Kohteella on erityismerkitystä Vantaanjoen varren tärkeän ekologisen yhteyden laajimpana yhtenäisenä metsäalueena.

Kuvaus alueen metsistä (poimittu Helsingin metsien vuoden 2011 kääpäselvitysräportista)

Pirunkallion osa-alue sijaitsee Vantaanjoen rannan uimarannan ja Maaherrantien välissä. Osa-alueen itä- ja pohjoisosat ovat lehtipuuvaltaisia kosteita ja tuoreita lehtoja. Pääosa lehdoista on edustavia, erirakenteisia arvolehtoja, mutta vähäisempi osa on maatalousmaalle kehittyneitä tasarakenteisia kulttuurilehtoja. Alueen edustavimmissa lehdoissa lahoaa merkittäviä määriä raita-, koivu-, harmaaleppä- ja pajulahopuuta. Pirunkallio itsessään on jouto- ja kitumaan kalliometsää.

Eteläisempi osa-alue sijaitsee vesilaitoksen ja uimarannan välissä. Sen eteläkaakkoisosa on lehtipuuvaltaista lehtoa, jos lahoaa runsaasti raita- ja harmaaleppälahopuuta sekä jonkin verran koivu-, tuomi- ja pajulahopuuta. Osa-alueen pohjoisosassa on vanhaa lehtokuusikkoa, jossa lahoaa huomattavia määriä järeää ja eri-ikäistä kuusilahopuuta. Runsaasti vanhaa ja järeää kuusilahopuuta sisältävä metsä jatkuu etelässä osa-alueen keskiosaan saakka. Tämän eteläpuolella on vähemmän edustavia karuja kangasmetsiä sekä pienialainen vanha kuusikko, jossa lahoaa näkyvästi järeitä kuusimaapuita. Aivan alueen eteläosassa on merkittävästi koivulahopuuta sisältäviä kalliioisia metsiä.

Alueen lajistollinen merkitys

Helsingin kaupungin teettämien lajistoselvitysten (käävät ja orvakkaat) perusteella alueen lehto- ja kangasmetsät ovat lahottajalajistoltaan hyvin edustavia. Alueelta on tähän mennessä havaintoja 11 sellaisesta lajista, joka on luokiteltu valtakunnallisesti uhanalaiseksi, alueellisesti uhanalaiseksi tai silmälläpidettäväksi. Lahopuulajistoon liittyvä lajistollinen merkitys on analysoitu Helsingin metsien vuoden 2011 kääpäselvityksessä, tämän jälkeen eteläisemmältä osa-alueelta on havaittu vielä vaarantuneeksi luokiteltu kastanjakääpä (*Polyporus badius*).

LTJ: arvokas metsäalue 100% (useita rajauksia), kasvistokohteita, orvakkakohde

Kuvagalleriat:

<https://picasaweb.google.com/106969027813734019685/KoskelanMetsat?noredirect=1>

<https://picasaweb.google.com/106969027813734019685/VerajamaenRantametsat?noredirect=1>

3. Mustavuoren eteläosan laajennus (yht 19,5 ha numeron 4 kanssa)

Mustavuoren-Porvarinlahden suojelukokonaisuutta olisi perusteltua laajentaa jonkin verran enemmän kuin mitä luonnonsuojeluohjelman luonnoksessa on esitetty.

Voimalinjan eteläpuolelle esitetty alue sisältää monipuolisen valikoiman luonnontilaisen kaltaisia kalliometsiä, luonnontilaisen kaltaisia sekä harvennuksista huolimatta edelleen melko monipuolisia kangasmetsiä, Mustavuoren luontoalueen edustavimman aitokorven (aluerajauksen eteläosassa, hyvin säilynyttä puolukka- ja mustikkakorpea), pienen kalliopainannerämeen sekä koillisosassa

puustoltaan monipuolisia lehtokorpimuuttumia (ehkä ennallistettavissa). Aluerajauksen kangasmetsistä noin kolmasosaa on jossakin vaiheessa harvennettu, mutta niiden luonne on hyvin kehityskelpoinen. Luonnontilaisen kaltaisissa metsissä on vaihtelevasti kuusi-, mänty- ja koivulahopuuta.

Lisäksi alueen länsipuolelle esitettyä kosteikkoalueen rajausta olisi perusteltua laajentaa reittiin asti, jolloin kosteikkoalueeseen suoraan liittyvät monipuulajiset lehdot saataisiin rajaukseen mukaan. Fyysisesti reitin alapuolella sijaitsevien lehtojen puuston luonne on sellainen, että ne eivät aiheuta reitille varsinaista turvallisuusongelmaa. Aikanaan ongelmapuiksi kehittyvien yksittäisten puiden kaato voidaan sallia rauhoitusmääräyksissä.

LTJ: arvokas geologinen kohde, arvokas metsäkohde

Kuvagalleria:

<https://picasaweb.google.com/106969027813734019685/MustavuorenEtelaosaVuosaari?noredirect=1> (vain osa kuvista tältä lisäalueelta)

4. Vuosaaren täyttömäen koillis- ja pohjoisrinteen metsät

Nykyistä rajausta kannattaisi täydentää täyttömäen luoteisrinteen huomattavan runsaslahopuustoisella kuusimetsällä, jonka rinteen yläosassa on monenikäistä kuusilahopuuta paikoin yli 60 kuutiometriä/ha. Vastaavaa kuusilahopuukeskittymää ei ole tiedossa Mustavuoren Natura-alueelta. Täyttömäen pohjoispuolella metsä jatkuu luonnontilaisen kaltaisena vanhana kuusi-mäntymetsänä, jossa on merkittävästi (10-20 kuutiometriä/ha) kuusi- ja mäntylahopuuta.

LTJ: Lepakkoalue, arvokas metsäkohde, arvokas lähde, arvokas geologinen kohde, kovia kääpälöytöjä 2014

Kuvagalleria:

<https://picasaweb.google.com/106969027813734019685/PorvarinlahdenLaajennusVuosaari?noredirect=1#>

5. Hallainvuoren laajennukset (12,5 ha)

Luonnonsuojeluohjelman luonnoksessa Hallainvuoresta on esitetty suojelukohteeksi rajausta, joka painottuu turhan vahvasti kalliometsiin (sinänsä hienoihin sellaisiin). Keskeinen osa Hallainvuoren suojeluarvoa ovat kallioalueen reunaosien vanhapuustoiset, rakenteeltaan pääosin luonnontilaisen kaltaiset vanhat kangasmetsät. Näitä löytyy etenkin Hallainvuoren luoteis-, etelä- ja kaakkoispuolelta.

Laajennusesityksessä on mukana lisäksi joukko rakenteeltaan luonnontilaisen kaltaisia METSO I luokan kalliometsiä.

Lounaassa Hallainvuoren rajaukseen on esitetty yhdistettäväksi jalopuustoinen metsikkö, joka on luonnonsuojeluohjelman luonnoksessa esitetty omaksi kohteekseen. Jalopuustoiset metsät ulottuvat

pohjoisessa kallion alla hieman pidemmälle kuin mitä suojeluohjelmaluonnoksen kartalla on esitetty. Jalopuustoisten metsien ja Hallainvuoren välissä on niukkapuustoinen kalliomäki sekä tehdyistä poimintahakkuista huolimatta melko luonnonmukaista kangasmetsää, jotka nekin sopisivat osaksi suojelualuetta.

Pohjoisessa luonnoksen rajausta on esitetty laajennettavaksi mäntyvaltaisilla varttuneilla kasvatusmetsillä, joiden sijainti arvokkaiden kallioalueiden kupeessa (etäämmällä reiteistä) tekee ne suojelualan yhtenäisyyden kannalta järkeviksi mukaan otettaviksi.

LTJ: arvokas geologinen kohde, lintukohteita

Kuvagalleria:

<https://picasaweb.google.com/106969027813734019685/HallainvuoriKontula?noredirect=1>
(koko alue)

6. Vallisaari-Kuninkaansaari (75 ha)

Luonnon- ja kulttuuriperinnön suojelun kannalta valtakunnallisesti arvokas saarikaksikko ansaitsisi tulla tarkastelluksi myös luonnonsuojeluohjelmassa. Alueen luontoalueilla on huomattavaa merkitystä lehtojen, luhtien, kallioiden, kallioketojen sekä perinnebiotooppien suojelun kannalta. Kaikki luontoalueet ovat Metsähallituksen luontopalvelujen taseessa.

Kohteen metsäiset luontoalueet ovat erityisen arvokkaita monipuolisten, käytännössä lähes kokonaan ilman metsätalousvaikutusta kehittyneiden nuorten ja varttuneiden lehtimetsiensä takia. Erityistä merkitystä luonnonsuojelun kannalta on lehtipuuvaltaisten metsien huomattavalla kokonaispinta-alalla. Suojelukohteen arvoa lisää sen läheisyys Santahaminan lounais- ja etelärannan luontoalueisiin.

Metsähallitus on käynnistänyt alueelle asemakaavan laadinnan. Kaikki maan haltijan kaavailemat maankäyttösuunnitelmat eivät välttämättä ole luonnonsuojelun kannalta perusteltuja. Siksikin olisi hyvä tarkastella alueen luontoarvoja myös luonnonsuojeluohjelman tavoitteiden kannalta.

Helsingin arvometsät-esityksessä Vallisaari oli esitetty SL-kohteeksi ja Kuninkaansaari Luontoalueeksi. Jälkiviisauden valossa myös jälkimmäinen kohde olisi ansainnut SL-ehdotuksen.

Esitetyt rajaukset ovat sellaisia, että ne mahdollistavat saarten matkailu- ja virkistystoiminnan asiallisen kehittämisen. Luontoalueiden laajempaa muuttavaa maankäyttöä ne eivät kuitenkaan salli, mikä on alueen arvojen ja niiden tasetilanteen (=luontopalvelujen taseessa, minkä pitäisi johtaa alueiden suojeluun) takia täysin perusteltavissa oleva linja.

LTJ: lepakkoalue, kasvikohteita

7. Stansvikin lehdon laajennus 16,8 ha

Stansvikin suojellun lehdon ympärillä uusien rakennusalueiden ulkopuolelle jää hyvin laadukkaita metsäkohteita, joiden turvaamiseksi suojelualan laajennus olisi perusteltua. Kohteet soveltuvat myös teknisesti suojelualueiksi hyvin, koska reitistöä tai muuta häiriötekijää on varsin niukasti. Koillinen osa, ns Henrik Borgströmin puiston eteläosa on erittäin laadukas, lehtomainen

kuusivaltainen rinne, jonka alla on lehtipuustoisempia laadukkaita lehtoja järeine metsälehmukseineen ja vaahteroineen. Laadukasta järeää lahoppuustoa (myös vanhempaa sellaista) on kohteella varsin runsaasti ja läpijuoksulla havaittiin esim. ruostekääpää. Todennäköisesti kohteelta löytyisi mielenkiintoista vanhan metsän lajistoa.

Osa kalliomännnyistä on huomattavan vanhoja ja varsinkin kohteen keskiosan korkealla kalliolla on runsaasti järeää kelomäntyä. Tämä Kaitalahden pohjoispuolella nouseva jyrkkä kalliionnyppylä on myös maisemallisesti edustava kohde.

Stansvikin suojelualueeseen suoraan rajautuvat metsät ovat hyvin lahoppuustoisia sekametsiä, jotka täydentäisivät suojelualueen arvoja metsän suhteen ja antaisivat tarvittavaa puskurivyöhykettä aremmille alueille.

Käytännössä kaikki rajauksen metsät täyttävät METSO 1 tai 2 -luokan kriteerit (lehtoja, lehtomaisia kangasmetsiä, kalliomännikoitä etc) painottuen arvokkaimpaan luokkaan 1. Uudet metsiin rajautuvat asuinalueet tuovat toki pientä haastetta alueen virkistyskäytölle, mutta jatkossakin pääosa virkistyskäytöstä voitaneen ohjata alueen avoimemmille virkistyskohteille (Tuurholman puisto, Laajalahti).

LTJ: metsäkohde, lintukohde, kasvikohteita, geologisia kohteita, kaksi suurta metsälehmusta luonnonmuistomerkeinä

Kuvagalleriat:

<https://picasaweb.google.com/106969027813734019685/HenrikBorgstrominPuistoLaajasalo?noredirect=1> (ensimmäiset 43 kuvaa)

<https://picasaweb.google.com/106969027813734019685/StansvikinLehdonLaajennusLaajasalo?noredirect=1>

8. Ilmalan länsipuolinen metsäalue (8,4 ha)

Ilmalan länsipuolinen metsäalue sisältää arviomme mukaan Keskuspuiston eteläosan luonnonsuojelubiologisesti arvokkaimmat metsät. Alueen lakisääteinen suojelu turvaisi jo nyt hyvin kehittyneiden vanhan metsän arvojen pysyvän säilymisen ja jatkokehityksen, millä olisi pidemmällä tähtäimellä suotuisaa vaikutusta myös muuhun Keskuspuiston etelä- ja keskiosan luontoon. Kohteen suojelulla olisi myös vahvaa ympäristökasvatuksellista merkitystä, koska näin lähellä ydinkeskustaa ei ole (eikä ole suunnitteilla) muita metsäisiä suojelualueita. Suojeluesityskohteella on pääosin runsaslahoppuustoisia kangas-, kallio-, lehto- ja korpimetsiä, joita monipuolistavat pienialaisemmat nuoripuustoiset lehtometsät. Alueen virkistyskäyttö ohjautuu pääosin yhden pääulkoilureitin kautta, mikä mahdollistaa sen, että pääosaa alueesta voidaan kehittää luonnontilassa jatkossakin. Ulkoilureitin varsien hoitomahdollisuus voidaan kirjata rauhoitusmääräyksiin.

LTJ: lintukohde, kääpäkohde, metsäkohde, kaksi kasvikohdetta, lähde

Kuvagalleria:

<https://picasaweb.google.com/106969027813734019685/IlmalanMetsa02?noredirect=1> (alun ojakuvat eivät taida tosin olla kohteelta)

9. Pihlajiston länsimetsä (7 ha)

Pihlajiston länsipuolella on säilynyt melko luonnontilaisena ja reitittömänä hieno metsäselänne, jonka luonto- ja maisema-arvot tekisivät siitä hyvän suojelualue-ehdokkaan. Kohde sijaitsee lisäksi lähellä Veräjämäen itäpuolisia arvometsiä (alle 1km), mikä lisää pitkällä tähtäimellä kummankin kohteen suojeluarvoa etenkin lajistonsuojelun kannalta. Pihlajiston länsimetsässä vallitsevat vanhat kuusivaltaiset lehto- ja kangasmetsät, joissa on paikoin runsaasti lahoppuuta. Alueen eteläosassa on rehevähajaisia sekametsiä. Alueella ei liene tehty lajistonselvityksiä, mutta ainakin lahoppulajiston osalta metsäalue vaikuttaa hyvin lupaavalta.

LTJ: metsäkohde, kasvikohte

10. Hämeenapajanlahti-Mesaanikujan rantametsä, Jollas 9,5 ha

Monipuolisia, rauhallisia vanhoja metsiä Jollaksen pohjoisrannalla. Mesaanikujan rantametsä on kallioinen, mäntyvaltainen ja dramaattisesti veteen laskeva maisemallisesti vaikuttava kohde. Aihkimännyt kalliolla merenlahti taustanaan luovat kareliaanista tunnelmaa! Pienen lahden pohjukassa on kostea lehtonotko tervaleppineen. Kohteen keskellä sijaitseva kaunis pieni metsäinen kallioniemeke sijaitsee vaikeapääsyisen kallioalueen takana, joten sekin on ollut kohtalaisen vähäisellä käytöllä. Hämeenapajanlahden metsä on pohjoisrinteessä kuusivaltainen, hyvin runsaspuustoinen vanha metsä. Kallion päällä on mäntyvaltaisempaa metsää jossa myös edustavia muinaisrantakivikoita. Alueiden virkistyskäyttö on suhteellisen vähäistä, pääosin se suuntautuu Hämeenapajanlahden metsän rantapolulle. Tämä pieni kaunis polku onkin ainoa ulkoilureitti näissä metsissä parin vielä pienemmän polun lisäksi. Nämä osin hyvin vaikeakulkuiset metsät olisi siis helppo tässäkin mielessä rauhoittaa luonnon muistomerkeiksi.

LTJ: metsäkohde, kasvikohteita, geologinen kohde, lintualue

Satunnaisia lajihavaintoja: ryväsjäkäle (NT), rakkosammal (NT), rusokääpä, männynkääpä (OMA 2012)

Kuvagalleriat:

<https://picasaweb.google.com/106969027813734019685/MesaanikujanRantametsaJollas?noredirect=1>

<https://picasaweb.google.com/106969027813734019685/HameenapajanlahdenMetsaJollas?noredirect=1>

11. Villingin keskusmetsä, Villinge gård och trafik 39,9 ha (karkea rajaus)

Villingin pääsaaren keskiosan metsät ovat ilmiselvästi säilyneet hyvin vähäisellä talouskäytöllä jo pitkään ja virkistyskäyttö tuntuu rajautuvan pääreiteille. Edustavat vanhat kalliomänniköt ja rinteiden vanhat, runsaslahopuustoiset kuusikot edustavat ilmiselvästi pääosin METSO 1-luokan arvoa. Kohde on valitettavan huonosti tunnettu sekä luontotietojärjestelmässä että harrastajien keskuudessa, joten kattavaa käsitystä alueen luontoarvoista ei ole. Olli M kävi talvisella retkellä kohteella ja vaikutui alueen luonnontilaisesta rakenteesta ja korkeasta lajistopotentialista (kuvia linkissä). Luontoarvojen selvitystä siis tarvitaan, mutta hyvin todennäköisesti kyseessä on yksi luonnoltaan Helsingin kaikkein arvokkaimmista metsäkohteista.

LTJ: lintukohde, lepakkoalue

Kuvagalleria:

<https://picasaweb.google.com/106969027813734019685/VillinginMetsia?noredirect=1>

12. Malminkartanon metsä, Sponda 15 ha

Erinomaisesti suojelualueeksi teknisesti sopiva metsäinen kalliomäki alueella, jossa melkoinen suojelutyhjiö. Yllättävän laadukas vanha metsä, joka sijaitsee aivan Malminkartanon aseman päällä. Kohde on ilmeisen suosittu metsäinen virkistyskohde alueen lapsille ja aikuisillekin vaikka siellä ei varsinaisia ulkoilureittejä kuljakaan. Alueella esiintyy monipuolista metsäluontoa kalliomänniköistä lehtometsiin, pääosin METSO 1 ja 2-luokkia edustavaa. Alueen lajistoarvoja ei ole selvitetty, mutta potentiaali vanhan metsän lajistolle ja lehtolajistolle on ilmeisen korkea. Kohde on yleiskaavaehdotuksessa osin merkitty rakennettavaksi, mutta jos tämä saadaan estettyä, olisi alue varsin sopiva luonnonsuojelualueeksi.

LTJ: lintukohde

<https://picasaweb.google.com/106969027813734019685/KartanonmetsaMalminkartano?noredirect=1>

13. Sinimetsä, Pukinmäki 2,4 ha

Pieni, mutta suojelualueeksi hyvin soveltuva kohde pellon takana "eristyksissä". Lehtoa, vanhaa ja lahoppuustoista tuoretta kangasmetsää, kallioita. Rinteissä komeaa kuusimaapuuta jo reilusti. Keskellä kohdetta sijaitsevalta jyrkältä kalliolta on hieno näköala peltojen yli pohjoiseen. Lehtipuustoinen lehtorinne on merkitty arvometsäkohteeksi aluesuunnitelmassa. Kohteella yksi epävirallinen metsäpolku, joka mutkittellee alueen luonnon ehdoilla. Huomionarvoista on, että kohde sijaitsee hyvin huonosti suojelualueita ja ylipäättään metsäisiä virkistysalueita sisältävällä alueella. Tästä etenkin pohjoiseen ja koilliseen arvokohteet ovat todella kortilla.

<https://picasaweb.google.com/106969027813734019685/SinimetsaPukinmaki?noredirect=1>